

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
STUDIA CROATICA

Temeljem članka 17. stavka 1. Zakona o hrvatskim državnim nagradama za znanost (Narodne novine, broj 108/95, 104/97 i 142/98), Natječaja za podnošenje poticaja za podjelu državnih nagrada za znanost za 2018. godinu (klasa 061-03/18-01/00116, ur. broj 533-03-18-0001 od 14. prosinca 2018., Narodne novine, broj 112/18) i zaključka Kolegija Hrvatskih studija sa sjednice od 15. siječnja 2019., privremeno Znanstveno-nastavno vijeće Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu na 6. sjednici u XXVII. akademskoj godini održanoj 30. siječnja 2019. jednoglasno je donijelo

ODLUKU

Odboru za podjelu državnih nagrada za znanost daje se poticaj da godišnju nagradu za znanost za 2018. godinu za značajno znanstveno dostignuće iz područja humanističkih znanosti za Dana državnosti Republike Hrvatske 25. lipnja 2019. podijeli doc. dr. sc. Ivani Greguric, docentici na Odsjeku za filozofiju Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, za knjigu: *Kibernetička bića u doba znanstvenoga humanizma: Prolegomena za kiborgoetiku*, Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, Pergamena, Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, 2018., 416 str.

Obrazloženje

Zakonom o hrvatskim državnim nagradama za znanost propisano je, između ostaloga, da:

- državne nagrade za znanost podjeljuje Republika Hrvatska svojim državljanima za iznimno važna dostignuća u znanstvenoistraživačkoj djelatnosti, za proširenje znanstvenih spoznaja i za znatna ostvarenja u primjeni rezultata znanstvenoistraživačkoga rada;
- se godišnja nagrada za značajno znanstveno dostignuće podjeljuje znanstvenicima i istraživačima za istaknuti znanstveni rad, ili niz znanstvenih radova koji čine cjelinu, a znatno pridonose proširenju znanstvenih spoznaja;
- poticaj za pokretanje postupka za podjelu nagrada mogu dati sveučilišni odjeli.

Knjiga Ivane Greguric *Kibernetička bića u doba znanstvenoga humanizma: Prolegomena za kiborgoetiku* izvorno je autorsko znanstveno djelo na hrvatskom jeziku. Knjiga razmatra filozofijske aspekte poboljšanja ljudskih (i neljudskih) bića i njihove cjelokupne povijesne društvene i prirodne zbilje, koju autorica imenuje znanstvenim humanizmom kao naturalizmom. U kiborgiziranoj zbilji znanstvenoga humanizma kao naturalizma, osim ljudskih bića egzistiraju poboljšani kiborzi – roboti – avatari kao novi metafizički likovi znanstveno-tehničkoga uma. Kiborgizacija se tehnički provodi poboljšanjem i preoblikovanjem ljudskih umnih i fizičkih sposobnosti i funkcija, postavljanjem „života“ na novu neljudsku osnovu, što otvara nova ontologijska, antropologijska i napose etička pitanja i traži odgovore o kojima u bitnoj mjeri ovisi sudbina čovjeka i čovječanstva.

Autorica se zalaže za nesuzdržanost filozofije u promišljanju ontologije i antropologije novih kibernetičkih bića te za intersubjektivno usuglašavanje kiborgoetičkih načela i

zakonskih protokola kako bi se očuvala neraspoloživost i životnost života koji je stariji od svake metafizike i sveprisutne znanosti i tehnike koje život svode na „gibanje apsolutnoga duha“ (Hegel) „tehnologiku znanstvenoga rada“ (Marx) ili „razmjenu informacija s okolinom“ (Wiener). U prekoračenju dominacije znanstveno-tehničkoga mišljenja nad životom i povijesnom zbiljom, autorica se zalaže za trans-metafizičko mišljenje, koje na teži otvorenosti mišljenja i oslanja se na neiscrpljivost života u vijesti da se život još uvijek uskraćuje totalnoj okupaciji znanosti i tehnike i da je moguće na novi način misliti i živjeti.

Mnogi dosadašnji parcijalni pristupi pojedinim aspektima naznačene problematike nisu mogli oblikovati pretpostavke za valjano postavljanje takvih pitanja, te su time unaprijed isključili mogućnost odgovarajućih odgovora, prepuštajući budućnost čovječanstva diktatu nihilističkoga znanstveno-tehničkoga napretka. Stoga se ovo djelo, obilježeno značajkim integriranjem svih relevantnih polja, prirodnih, tehničkih, društvenih i informatičkih znanosti, odlikuje paradigmatičnim potencijalom uzornoga i odgovornoga pristupa rečenomu problemskomu sklopu. Povezivanje tehničkih vidova kiborgizacije s ontologijskim, antropologijskim i biotehničkim pitanjima najvrjedniji je dio knjige. Autorica je „uspjela ostvariti svoj zadatak do te mjere da bi ova knjiga vrlo lako mogla postati referentna točka za sva pitanja o kibernetici, posebno u vidu njihove povezanosti s budućnošću... čitanjem ove knjige otkrio sam teme koje su poslužile kao nov, iako izrazito povezan doprinos mnogim pitanjima. Tu bih želio istaknut zamjenu organa posebice kad se razmatra upotreba tehnologije kao oblik nadomještanja. Ali i materija i energija ulaze u ovu kategoriju kao i, što je najzanimljivije od svega, organi za izmjenu informacija. Kulminacija je svega ovoga općenitije poimanje poboljšanja ljudi i do čega sve ovo može dovesti“ (iz Predgovora knjizi: professor emeritus Kevin Warwick, zamjenik prorektora za istraživanja na Sveučilištu u Coventryu).

U završnom dijelu knjige „autorica iznosi snažne argumente o nužnosti kiborgoetike kao pomoć u vođenju moralnoga djelovanja i protokola za očuvanje životnosti unutar brzo mijenjajućeg tehnološkoga društva. Sveukupno gledajući, ova knjiga predstavlja snažan argument o potrebi kiborgoetike“ (iz Predgovora knjizi: Rocci Luppicini, glavni urednik međunarodnoga časopisa *Tehnoetika*, izvanredni profesor na Sveučilištu u Ottawi). O važnosti etičkih i kiborgoetičkih pitanja, koje pokreće ova knjiga autorici dali potporu svjetski poznati filozofi i etičari: Donna Haraway, profesorica emerita na kalifornijskom sveučilištu Santa Cruz; Peter Singer, profesor bioetike na Sveučilištu Princeton; Stuart Russell, profesor računalnih znanosti na Sveučilištu Berkeley, voditelj centra za inteligentne sustave i Russell Blackford, glavni urednik časopisa *Journal and Technology*, član Instituta za etiku i nove tehnologije. Tako je Donna Haraway istaknula: „Neodgodiva je potreba za poticanjem ozbiljne misli i dijaloga među filozofima, znanstvenicima i širom javnosti o sve većoj kiborgizaciji živih bića, uključujući i ljudska bića. Etičko je razmišljanje uvijek teško ali potrebnije nego ikad prije.“

Kao inovativni dodatak u knjizi su i ispisi više razgovora koje je Greguric provela sa stručnjacima na tom polju, kojima je uspjela staviti u kontekst veliki dio sadržaja knjige.

Knjiga je namijenjena svima koje zanima budućnost čovječanstva: znanstvenicima u svim poljima znanosti, koji sudjeluju u istraživanjima vezanima uz jačanje potencijala poboljšanja i preoblikovanja ljudskih umnih i fizičkih sposobnosti, koji drže svojom ljudskom dužnošću osveščivanje u pogledu posljedica znanstveno-tehničkoga napretka, koji radikalno širi prostor kiborgizacije ljudskih (i neljudskih) bića i društvenih odnosa; svima drugim pripadnicima znanstvene zajednice koje zanima kamo to čovječanstvo ide: znanstvenomu

podmlatku zainteresiranom za pitanja kibernetičke ontologije i antropologije, te za pitanja etičke odgovornosti znanstveno-istraživačke djelatnosti.

U „posebnoj mjeri knjiga će biti zanimljiva onima koji se žele upoznati s uzoritim slučajem interdisciplinarnoga istraživanja i sintetičkoga sadržaja toga istraživanja“, osobito kada „na hrvatskom jeziku gotovo da i nema relevantne literature o toj temi; u svakom slučaju nema sustavnih radova koji ovu problematiku obuhvaćaju u njenoj cjelini“ (Lino Veljak, recenzent). Osim toga, knjiga je pionirski pokušaj da se važnost ove teme nametne kao važan društveno-humanistički cilj o kojem se mora i u Hrvatskoj postići relevantna odluka o posljedicama kiborgizacije povezana s robotizacijom i uvođenjem umjetne inteligencije.

U znanstvenom radu „Filozofija budućih kiberprostora i transhumanistička stvarnost“, objavljenom u časopisu *AI, Filozofska istraživanja*, godište 38, broj 1, 2018., Ivana Greguric nastavlja sa znanstvenim istraživanjem tematike obrađene u knjizi. U suautorstvu s Nenadom Vertovšekom problematizira „doba slike svijeta“, koje se danas upotpunjuje digitalnom zbiljom. U radu se navodi kako je sve teže promišljati ulogu i položaj čovjeka u prostoru i vremenu, ali i smisao egzistencije čovjeka kakvoga danas poznajemo, jer će se u budućem vremenu i prostoru bitno mijenjati i načini njegove percepcije, medijskoga posredovanja i propriocepcije svijeta. Autori smatraju da, ako se kiberprostor označi i kao svojevrsna utopija postmodernističkih simbola, onda je kiberprostor najava svijeta u kojem će digitalna zbilja, kiborzi, (ne)humanoidni roboti i dronovi određivati razinu neljudskosti ili nadljudskosti u nama. Takva vizija ljudskoga bića, smatraju Greguric i Vertovšek, poništava zamisao samodostatnosti i ukida promišljanje tradicionalnoga identiteta te dovodi i do etičkih pitanja – kada točno umjetno poboljšana osoba prestaje biti čovjek, u kojem prostoru on djeluje te tko zapravo posjeduje ili kontrolira informacije koje se nalaze duboko u našim tijelima?

Predstojnik Odsjeka za filozofiju Hrvatskih studija prof. dr. sc. Mislav Kukoč u svojem obrazloženju za podnošenje poticaja zaključuje: „znanstveni prinos Ivane Greguric objavljen 2018. godine očituje se u obuhvatnoj sintezi problematike poboljšanja ljudskih bića, koje rezultira uvidom u obilježja aktualnih i osobito potencijalnih procesa preobrazbe ljudskih bića te u oblikovanju vrlo čvrstih hipoteza o posljedicama tih procesa“. A to je „velika rijetkost u djelima sličnih tema. Umijeće je prezentirati tako zahtjevnu problematiku na način koji se čini razumljivim i široj obrazovnoj javnosti, a pri tom odoljeti iskušenjima simplifikacije. I u tom pogledu ova knjiga može poslužiti kao uzor“ (Lino Veljak, recenzent).

Zbog svega navedeno privremeno Znanstveno-nastavno vijeće Hrvatskih studija kao stručno vijeće sveučilišnoga odjela dalo je poticaj kao u izrjeci.

U Zagrebu, 30. siječnja 2019.

Klasa: 640-01/19-2/0001

Ur. broj: 380-1/1-19-027

Pročelnik

izv. prof. dr. sc. Mario Grčević

Dostaviti:

1. Odbor za podjelu državnih nagrada za znanost, c/o MZO RH
2. Povjerenici i predstojnici – na znanje
3. Pismohrana